

Evropske vrednosti na srpski način

Njihova pravila i naša posla

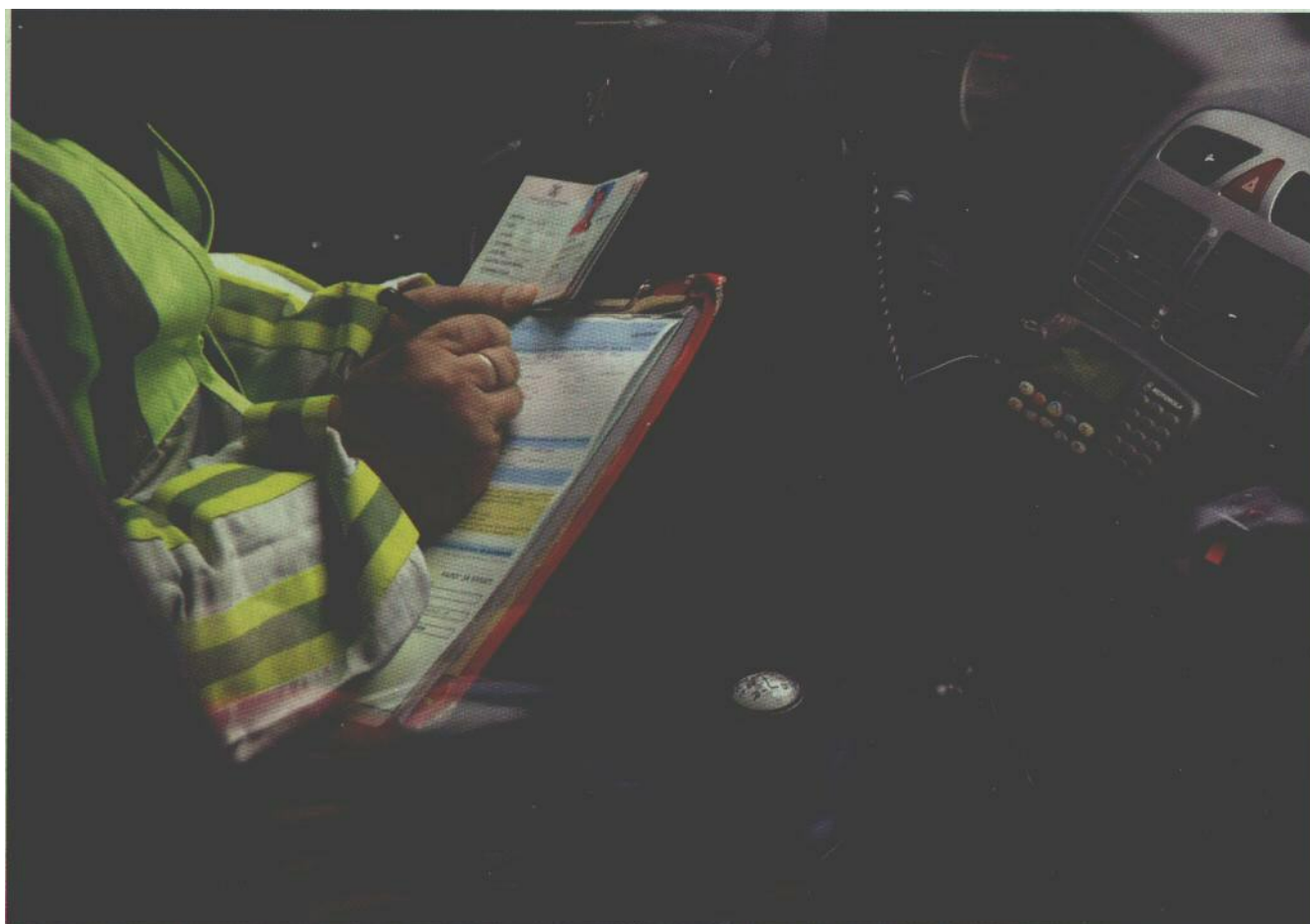
Zaostalo i neuređeno društvo odgovara i političarima, tajkunima, finansijskim magnatima, monopolistima, ali i intelektualcima i crkvi. Mnoge evropske vrednosti dovode se do apsurdna te se nečiji lopovluk smatra snalažljivošću, a poštenje naivnošću. Reforme i zahtevi Evropske unije su, prema mišljenju stručnjaka, u interesu građana

Vesna Lapčić

Slika 1:
Čovek vozi, zaustavlja ga policajac i pita ga da li je pio alkohol. Vozač odgovara da nije, ali aparat, ipak, pokazuje više od dozvoljenih 0,3. „Popio sam samo dva piva. Nemoj, molim te, ništa da pišeš. Hajde da se do-

govorimo“, moljaka vozač saobraćajnog policajca. „Ajde, pisaću ti pojas“, odgovara policajac. „Nemoj ništa“, kaže vozač i pruža dokumenta u koja je stavio deset evra. Policajac pogleda, vrati mu ih, naravno bez novca i požele mu srećan put.

Slika 2:
Čoveku u jednoj zdravstvenoj ustanovi doktor nakon pregleda očiju nekoliko puta ponavlja da je operacija hitna jer u suprotnom može ostati bez vida. „Pa, mogu li da zakažem operaciju?“, očajno će čovek.

„Možete, ali čeka se najmanje godinu dana, a vama je hitno. Sestra će sve da vam objasni“, odgovara doktor.

Sestra odvodi pacijenta u drugu sobu i pruža mu vizitkartu.

„Ne znam u kakvoj ste finansijskoj mogućnosti da odete na privatnu kliniku. Tamo vas ovaj doktor može odmah operisati“, objašnjava sestra pacijentu.

Slika 3:

Otac dolazi kući sa suđenja i kaže: „Konačno je završeno, posle pet godina“.

Slika 4:

Mlađić iz Podgorice na studijama u Beogradu putuje vozom kući najmanje 10 sati. Od Mاستrihta do Pariza što je slična razdaljina stiže se za četiri sata.

Slika 5:

Devojka priča drugarici da je videla identične farmerke koje je kupila u Italiji u centru Beograda ali da su tri puta skuplje.

Slika 6:

Vlasnik manje firme se žali poslovnom partneru da mu pojedine kompanije plaćaju sa zakašnjenjem od godinu dana, a umesto novca nude mu robu ko-

Vladimir Todorčić: Ni građani ni političari u sopstvenim aktivnostima ne primenjuju evropske vrednosti

ja mu ne treba.

Slika 7:

Strani investitor koji bi da gradi proizvodnu halu žali se ambasadoru svoje zemlje da na dozvolu čeka godinu dana.

I mogli bismo ovako u nedogled.

Minut do 12

Srpsko društvo i država daleko su od evropskih vrednosti i standarda slažu se sagovornici Ekonom: easta, a politički establišment često usvajanje evropskih zakona (koji se potom po pravilu ne primenjuju) prikazuje dovoljnim za napredak.

„Za deset godina nismo mogli od Srbije da napravimo Nemačku niti ćemo to ikada moći, ali smo mogli duplo više da uradimo“, kaže u razgovoru za Ekonom: east Milan Pajević, predsednik Savetodavnog odbora nevladine organizacije ISAC fond.

Trenutno se u javnosti polemise da li će Vlada ispuniti ono što je decembarskim Akcionim planom zacrtala ne bi li Srbija stekla status kandidata i na proleće iduće godine počela pregovore.

Božidar Đelić, potpredsednik Vlade Srbije za evropske integracije najavljuje deset nedelja „evropskog reformskog proleća u Srbiji“. Mnogi bi rekli da su to teške reči, jer šta će to zaista reformsko da bude urađeno za deset sedmica što se nije desilo u poslednjih deset godina. Đelić kaže da će biti usvojeni zakon o restituciji, javnoj svojini, svojini Auto-

Milan Pajević: Delu ekipe nežno nazivane tajkuni, a zapravo su to biznis prestupnici i biznis kriminalci i dalje nije u interesu da se Srbija reformiše

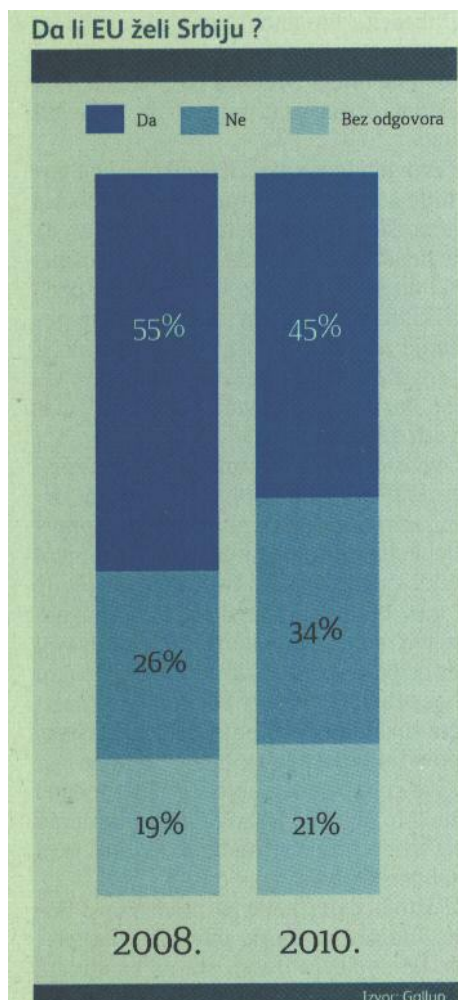
nomne pokrajine Vojvodine. Rešiće se, prema njegovim rečima, i pitanje blanko ostavki, finansiranje političkih stranaka, načina na koji se biraju poslanici sa partijskih izbornih lista. Nisu zanemarljive stvari, ali zašto u minut do 12? Kao da ova Vlada i prethodne nisu znale da su blanko ostavke nešto što Evropa ne poznaje, da novčani prilivi u stranačke kase moraju biti transparentni i da „stari vlasnici“ na neki način moraju biti obeštećeni.

Za otelotvorenje evropskih vrednosti u Srbiji, (nezavisno sudstvo, tržišnu privredu, poštovanje prava potrošača, borbu protiv monopola, korupcije i mnogih drugih) nisu dovoljni samo zakoni. Potrebne su decenije.

Sagovornici Ekonom: easta kažu da postoje mnoge interesne grupe kojima odgovara da do promena i ne dođe. S druge strane, oni ističu da zapravo sve ono što od Srbije zahteva Evropska unija u smislu uređenja sistema i reformi jeste u interesu građana. Problem je, međutim, što su ljudi razočarani, ne veruju više ni političarima niti njihovim pričama o Evropskoj uniji.

„Narod ne zna, nije dobro informisan, a za to su krivi oni koji se najviše pojavljuju u medijima - političari“, ističe Milan Pajević.

Ljudi u Srbiji više veruju u institucije drugih zemalja nego sopstvene pokazuje istraživanje Gallup-a i Evropskog fonda za Balkan. Isto ispitivanje poka-

Vladimir Pavićević: Naša elita ne obavlja svoju osnovnu funkciju promene društva delom zato što ne želi, a delom zato što i nije u stanju da to uradi

zuje da je premijer Srbije, Mirko Cvetković, najmanje podržan od svojih građana u odnosu na kolege u regionu. Na njega pozitivno gleda 18 odsto ispitanika, a najbolje uporište u biračkom telu imao je doskorašnji prvi ministar Crne Gore Milo Đukanović i to 47 odsto. Smanjio se i procenat ljudi koji veruje da Evropska komisija uopšte želi Srbiju kao člana i to za deset procentnih poena u poslednje dve godine.

Odgovornost elita

Istoričarka Dubravka Stojanović kaže da su oni koji imaju interes da dođe do razvoja uvek na ovdašnjim prostorima bili u manjini ili su suviše slabi i nemoćni. Tek kada taj odnos snaga bude preokrenut moći će da se govori, prema njenim rečima, o integraciji u Evropu u suštinskom, a ne u formalnom smislu.

„Po ugledu na poznatog nemačkog istoričara Frica Fišera nazvala sam to „savez elita“, pokušavajući tako da objasnim društvo u kome udružene elite imaju interes da do modernizacije ne dođe. Ovako zaostalo i mimo pravila društvo odgovara i političarima, i tajkunima, finansijskim magnatima, monopolistima, ali i intelektualcima, crkvi i mnogim drugima. U takvom društvu oni lako obezbeđuju monopolski položaj, niko nema snage da im se suprotstavi, a sama eli-

ta interes vidi u nerazvijenosti. I to je taj najopasniji čvor“, objašnjava ona za Ekonom: east.

Vladimir Pavićević, asistent na Fakultetu političkih nauka kaže da se mnoge evropske vrednosti dovode do apsurdne se „nečiji lopovluk smatra snalažljivošću, poštenje naivnošću, a obrazovanje glupošću i nesposobnošću“.

„Ovo izopačenje vrednosti održava se unutar političkih stranaka i na njima počiva sada već opštepoznati sistem takozvane negativne selekcije. A čemu sve to? Pa upravo držanju društva u status quo poziciji. Naša elita ne obavlja svoju osnovnu funkciju promene društva delom zato što ne želi, a delom zato što i nije u stanju da to uradi“, objašnjava on.

Milan Pajević se slaže da loše namere postoje i kod političkog establišmenta i onih koji ih finansiraju.

„Delu ekipe nežno nazivane tajkuni, a zapravo su to biznis prestupnici i biznis kriminalci i dalje nije u interesu da se Srbija reformiše jer bi se to odrazilo na njihov profit. Oni su se bogatili na ne-normalan način i naravno da im uvođenje reda ne odgovara“, ističe Pajević.

Vladimir Todorović, direktor Centra za novu politiku kaže da istorija neće biti blaga kada se bude ocenjivao rad „demokratskih vladara“ u Srbiji. On, ipak, smatra da niti građani niti političari u sopstvenim aktivnostima ne primenjuju evropske vrednosti.

„Problem je u toj moralnoj osnovi što se vidi i po tome kako se dobija posao u Srbiji, kako se sklapaju dogovori, kako se raspolaže državnim novcem. Društvo mora još mnogo da uči da bi se to ispravilo“, kaže on.

Život po pravilima

Većina ljudi bi da ne čeka u redu za dokumenta, da mogu da biraju gde će da kupuju hranu, da aparat koji se pokvari posle dva dana mogu da vrate trgovcu bez teškoća, udiše čist vazduh, posle završene škole brzo nađe posao... Ti isti, ipak, neretko ne razumeju, da Evropa nije ništa drugo do sve to. Uređen život, život po pravilima.

„Zahtevi Evropske unije su u interesu građana Srbije. Oni su, međutim, sludeni pričama političara koji su obećavali, a nisu radili na ispunjenjima toga. Ljudima nije objašnjeno da su reforme u

Dubravka Stojanović: Potreban je dugotrajni rad na modernizaciji društva koji još nije ni započeo

njihovom interesu. Pa, Evropljani su tu zajednicu pravili da bi sebi olakšali život“, kaže Milan Pajević.

Dubravka Stojanović ima utisak da se narodu predstavlja da Evropa daje pare, a da Srbija treba da da Mladića. I da ta „evropeizacija“ nije otišla dalje od toga.

„Evo, ni vlada se ne drži zakona i ne poštuje sopstven institucije. Osam meseci je prošlo otkad je Ustavni sud rekao da je neustavno plaćati iz budžeta „Kosovski dodatak“, a to se i dalje čini iz političkih i populističkih razloga. Takvo gaženje zakona, Ustava, suda i institucija je suština našeg nerazumevanja Evrope. A toga je na svakom koraku“, navodi ona.

Ova istoričarka kaže da takve stvari pripadaju ovdašnjoj političkoj kulturi formiranoj tokom 19. veka kada je napravljena partijska država i partija i njeni ljudi stavljeni iznad zakona. Dok god je takav odnos u državi, kako ona objašnjava, od društva se ne može očekivati da se od toga emancipuje, već i ono igra bez pravila i prepoznatljivo je po znacima tipičnim za klijentelističko društvo, povezano posebnim, ličnim vezama.

„Sve su to osnove koje ruše institucije i zbog toga je potreban taj dugotrajni rad na modernizaciji društva koji još nije ni započeo“, uverena je ona.

U istom danu kada je predsednik Boris Tadić objavio, po povratku iz Brisela, da će Srbija dobiti status kandidata do kraja 2011, objavljena je vest da su

18% građana
podržava premijera
Mirka Cvetkovića

EU i Venecijanska komisija oštro reagovala na predlog Zakona o finansiranju političkih stranka, gde se predviđa uvećanje sredstava za njihovo funkcionisanje. Ovim primerom Vladimir Pavićević ukazuje na to da je u Srbiji elita zapravo pokvarena.

Šta je urađeno, kakva je perspektiva?

Sagovornici Ekonom: east se slažu da je u proteklih deset godina malo urađeno na usvajanju evropskih vrednosti. Počelo se na ruševinama, ali i ruševine mnogima nisu služile kao izgovor da ponovo ne sagrade kuću.

Vladimir Pavićević kaže da formalno pridruženje teče sporo, a da je još gore ukoliko se pogleda život građana. Političari, prema njegovim rečima, evropsku ideju koriste za ličnu promociju. S druge strane, evrointegracije su, kako ističe, jedina izlazna strategija za razvoj Srbije.

„Proces evropske integracije je u svim državama nosio jaku emancipatorsku, modernizacijsku i optimističku poruku. Kod nas je sve to zamenjeno bes-

Oni kojima je interes razvoj uvek su na ovdašnjim prostorima bili u manjini ili su suviše slabi i nemoćni. Tek kada taj odnos snaga bude preokrenut moći će da se govori o integraciji u Evropu u suštinskom, a ne u formalnom smislu

perspektivnošću i letargijom. Izgleda da im je to taktika. Obesmišljavanje svega što vredi. Pa pogledajte šta su uradili sa pojmom demokratije. Građani se danas rezignirano pitaju da li nam je ova „demokratija“ uopšte i bila potrebna“, objašnjava on.

Milan Pajević kaže da nije više optimista kao pre deset godina i da je strpljenje građana nepovratno potrošeno.

„Nema ni političke volje niti ima volje u društvu da se ono uređuje, da se iz ne-

reda prevodi u red“, misli on i dodaje da se u Srbiji nikada nije desilo da, na primer, funkcioner podnese ostavku iz moralnih razloga.

„Profesionalno pravosuđe je u osnovi svega. Kada bi policija, tužilaštvo i sudovi funkcionisali na pristojan način, primeren evropskim zemljama, gomila problema bi bila rešena. Onda bi stotine biznis kriminalaca bilo u zatvorima, a ponašanje iz devedesetih se ne bi prenelo i u novi vek“, objašnjava on.

Mir, poštovanje drugoga, unapređenje kvaliteta života, „svetost“ privatnog vlasništva, pravna država, podela vlasti, radna etika samo su neke od vrednosti o kojima je ovde reč.

„Svi ti principi sporo se implementiraju u jednom društvu, to je ta suštinska promena koja bi od nas napravila evropsko društvo. Ali to je i ono što se najteže prihvata. Na tome treba dugo i istrajno raditi kroz školstvo, medije, kulturu, a imam utisak da se to ne pomera. Svi smo iskusili kako je teško ovde primeniti bilo koji princip, držati se pravila, ili makar zakona“, zaključuje Dubravka Stojanović. ✕